

Star Wars, Korongvilág és a hatalom dilemmái - Videón az MTA Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának rendezvénye

24.2.2026 - | Magyar Tudományos Akadémia

A Star Warsnak sokkal több köze van a valósághoz, mint elsőre gondolnánk, csak máshogy kell tekintenünk rá, mint a jó és rossz klasszikus harcára. Az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának tudományhavi rendezvényén filmrészletekkel kísért elemző beszélgetés mutatta meg, milyen szerkezeti hasonlóságok fedezhetők fel a populáris fantasyk világa és a valós politikai berendezkedések között, és mikor válik a válságkezelés a hatalomkoncentráció eszközévé.

A *Star Wars* sokak számára az űrben játszódó kalandfilm vagy űreposz, amely alapvetően a jó és a rossz klasszikus küzdelméről szól. Ám ha a történet mögött meghúzódó politikai és jogi struktúrákra figyelünk, mind a történelemből, mind a jelenből ismerős, valós mintázatok rajzolódnak ki. A szereplők, korszakok és díszletek változhatnak, de a hatalom logikája alig.

Erre a nem szokványos olvasatra vállalkozott Kisteleki Károly jogtörténész, Hoffman István közigazgatási jogász és Sík Endre szociológus az MTA *Sokszínű Tudomány* programsorozatában a *Star Wars* és a *Korongvilág* kapcsán. Kiindulópontjuk: mi a szerkezeti hasonlóság a valóságos társadalmi, politikai berendezkedésekkel, ha nem hősöket és gonoszokat, hanem intézményeket, alkotmányos mechanizmusokat vagy akár személyiségtípusokat vizsgálunk?

A *Star Wars* elemzése a galaktikus köztársaság működéséből indult ki. Az előadók parlamentáris rendszerként értelmezték a szenátus és a végrehajtó hatalom viszonyát, és bemutatták, hogyan válhat egy eredendően gyenge, konföderatív szerkezetű államalakulat törvényes eszközökkel lépésről lépésre autoriter rendszerré. A politikai bizalom megrendülése, a rendkívüli felhatalmazás intézménye és az állandó hadsereg felállítása formálisan jogszerű döntések, mégis alapjaiban ingatják meg a hatalmi egyensúlyt.

A rendszer átalakulásának lépcsőfokait illusztráló filmrészletekhez a beszélgetés résztvevői történelmi példákat kapcsoltak az ókori Róma hatalmi formáitól a lovagrendek működésén át a modern, erősen centralizált szervezetekig.

A cél a szerkezeti logika és hasonlóság feltárása volt: hogyan erősödik meg a végrehajtó hatalom a törvényhozás támogatásával, hogyan válhat a rendkívüli felhatalmazás tartóssá, és meddig érvényesülnek a rendszerbe épített garanciák. Hol van az a pont, ahol még be lehet avatkozni? Mikor, miért és hogyan alakul át egy politikai rendszer a saját szabályai mentén?

A program második részében a *Korongvilág* univerzuma kapcsán az előadók más nézőpontból is megvilágították a hatalom természetét. Terry Pratchett világát

Sík Endre elsősorban nem az intézményi szerkezetek, hanem a személyiségpszichológia felől közelítette meg.

Rámutatott: a struktúrák önmagukban nem működnek – működtetésükhöz, értelmezésükhöz és alakításukhoz konkrét személyiségek szükségesek. A rendszer lehet stabil vagy sérülékeny, de hogy merre mozdul el, abban meghatározó szerepük van az egyéni szereplőknek.

A beszélgetés mindkét film kapcsán megmutatta, hogy ezek az ikonikus történetek a cselekményen túl a felelősség és a politikai döntések természetének árnyalt vizsgálatára is alkalmasak. A felvetett dilemmák kibontása az előadás teljes felvételéből követhető.

Megmutatni a tudomány változatosságát, visszatekinteni 200 év meghatározó személyeire és pillanataira, valamint ízelítőt adni a legizgalmasabb és legértékesebb új tudományos eredményekből – ez a célja a Magyar Tudományos Akadémia 11 tudományos osztálya, valamint a hazai és határon túli tudományos és kulturális szervezetek által rendezett Sokszínű tudomány című programsorozatnak, amely egy-egy hónapon keresztül egy régió vagy szervezet tudományos tevékenységét, illetve az adott tudományos osztályhoz tartozó tudományterületeket helyezi a fókuszba.

A bicentenáriumi év *Sokszínű tudomány* című programsorozatában először a külföldi magyar tudományosság műhelyei mutatkoztak be májusban. Őket követte júniusban a Magyar Tudományos Akadémia tudományos osztályai közül az I. Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya, majd szeptemberben a XI. Fizikai Tudományok Osztálya. Októberben a II. Filozófiai és Történettudományok Osztálya által rendezett programokon várták a szakmabelieket, valamint a filozófia, a pszichológia és a történelem iránt érdeklődőket az MTA székházában. Novemberben az MTA területi bizottságai mutatkoztak be, decemberben pedig az MTA X. Földtudományok Osztálya várta változatos programokkal az érdeklődőket. A 2026-os év az MTA III. Matematikai Tudományok Osztálya rendezvénysorozatával kezdődött.

Az MTA tudományos osztályainak hátralévő programsorozatai:

2026. február – IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya
2026. március – IV. Agrártudományok Osztálya
2026. április – VIII. Biológiai Tudományok Osztálya
2026. május – MTA Könyvtár és Információs Központ
2026. június – V. Orvosi Tudományok Osztálya
2026. szeptember – VII. Kémiai Tudományok Osztálya
2026. október – VI. Műszaki Tudományok Osztálya
2026. december – Fiatal Kutatók Akadémiája

https://mta.hu/mta_hirei/star-wars-korongvilag-es-a-hatalom-dilemmai-115123